

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 40 (3496) ●

● ЧАЦВЕР, 27 КАСТРЫЧНІКА, 2016

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

З Іркуцка — на Палессе
Вясельную песню самаходаў-перасяленцаў з Магілёўшчыны прадставілі на фэсце “Покліч Палесся” іркуцкія беларускі Алена і Таццяна Сіпаковы **Стар. 2**

Памяць стукае ў сэрцы
Беларускае зямляцтва на Браншчыне, якое адзначае 10-гадовы юбілей, дапамагае тым, хто шукае сляды прапалых без вестак і загінулых родзічаў-удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны **Стар. 3**

Цёплыя сустрэчы
Стар. 4

БЛІЗКІЯ ЛЮДЗІ

У Нараўку, на “Дажынкi”

Гурт “Аколіца” з Латвіі выступаў на фэсце ў беларусаў Польшчы

На сцэне ў польскай вёсцы Нараўцы — беларускі гурт “Аколіца” з Дагды

Напрыканцы лета ў Нараўцы (ва ўсходняй Польшчы, цэнтр гміны ў Гайнаўскім павеце) ладзіўся фэст “Дажынкi”. І з самае раніцы вёска, у якой шмат этнічных беларусаў, жыла чаканнем свята. Сонца, добры настрой, усмешкі нараўчан і гасцей фэсту сведчылі: добры ў Нараўцы ўраджай — удасца й урачытасць у гонар хлебарабаў. У той жа дзень ушаноўвалі яшчэ й Багародзіцу паводле хрысціянскіх традыцый, а паводле народных — Зямлю-маці за яе плоднасць.

Было чым палюбавацца: гэта і “кветачкі з райскага саду”, і шыкоўныя мастацкія кампазіцыі са снапамі, вянкамі з каласоў жыта, пшаніцы, лёну, аўса. Дарэчы, такія снапы — абавязковы аtryбуt свята. Выбіралі вясцоўцы й госці сабе той, што найбольш падабаўся — з імі й фатаграфаваліся. Прыгожым было нават агароднае пудзіла, гэtki вобраз нястомнага вартаўніка агародаў. Адрозна бачна: у Нараўцы шмат і добрых працаўнікоў, і талентаў, знаўцаў дароў прыроды.

З клопатам і цеплынёй мы, госці з Латвіі, таксама звязалі малыя снопікі з каласоў, павязалі на іх стужкі, падарылі ансамблю “Narewczanki”.

Прыгожае беларускае свята “Дажынкi” ладзіцца цяпер, як вядома, і для таго, каб нашы дзеці, унукі таксама ведалі, не забывалі, як раней жылі продкі, шанавалі традыцыі, звычаі беларусаў. Вясцоўцы й госці фэсту маглі пакаштаваць смачныя мясцовыя стравы, купіць на кірмашы вырабы рамеснікаў, народных умельцаў, а таксама духмяны мёд, пахкія караваі ды шмат што яшчэ.

Усіх фэстаўцаў віталі святары: блаславілі свята малітвамі, акрапілі ўсіх святой вадой. Пасля ўрачыстай імшы выступіў кіраўнік Нараўчанскай гміны Мікола Павільч. Ён падзякаваў працаўнікам за плённую працу, потым уручыў узнагароды заслужаным людзям. І пачаўся вялікі канцэрт, у якім паўдзельнічалі самыя розныя творчыя гурты: “Калінка”, “Lailand”, “Ciernica” з Беластока, “Нута” з Гродка, “Metro” з Гайнаўкі, “Segielki” з Ляўкова,

“Rosy” з Рыбал. Выступаў і мясцовы гурт “Narewczanki”, а таксама наш беларускі “Аколіца” (мастацкі кіраўнік Тамара Старавойтава) — з Дагдскага беларускага таварыства “Вербіца”. І было ж на што паглядзець, бо ў кожнага гурта — непаўторнае аблічча, свае “фішкі”. Было і агульнае: усе артысты, гурты былі на сцэне шчырымі, непасрэднымі — свойскімі, як кажуць у беларусаў.

Наш гурт спяваў на латышскай, беларускай, латгалскай, рускай мовах. Вельмі прыгожа на польскай мове павіншала ўсіх Алена Паляржэна. Вядома ж, быў на “Дажынках” і каравай з мукі новага ўраджаю. Ад беларусаў Дагды гонар мелі ўручыць святыню гаспадарам свята Марыя Міцкевіч, якая загадвае адзела адукацыі, культуры і спорту ў Дагдскай краёвай думе, і кіраўніца суполкі “Вербіца” Таццяна Гогалінская. А Райціц Азіньш, намеснік мэра Дагды, падараваў адміністрацыі Нараўкі нацыянальныя сувеніры.

Цікава было пабываць у польскіх сяброў-супляменнікаў. Ад беларусаў

Дагды наш вялікі-вялікі дзякуй ініцыятарам, арганізатарам свята. Добрым анёлам нашым была чароўная Катажына Бяляўская. Дзякуй за шчырае запрашэнне на фэст дырэктарцы муніцыпальнага цэнтра ў Нараўцы Хелене Рэент. Вялікі дзякуй гурту “Narewczanki” ды яго мастацкаму кіраўніку Пятру Скепку. Дзякуй тым, хто ладзіў для нас цікавыя экскурсіі ў бібліятэцы, галерэі, Белавежскім парку народаў, рэзервацыі зуброў. Дзякуй за падарункі. Дзякуй шафэрам нашым Юрыю Чарняцкову і Алдзісу Гражулісу за камфортную язду. Наша падзяка Дагдскай краёвай думе, дэпутатам — за падтрымку, магчымасць пабываць на “Дажынках” у Нараўцы. Гэта — надзвычай яркая старонка ў гісторыі “Аколіцы”. Мы не забудзем добрыя, шчырыя твары людзей, іх усмешкі, дружныя апладысменты. Іх ніколі не забудзі! І хочацца новых такіх сустрэч. І верыцца, што яны — будучы абавязкова.

Арыя Клінтс,
г. Дагда, Латвія

ВЕСТКІ

Шляхі-дарогі да сяброў

Кацярына Мядзведская

Удзельнікаў праекта апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў “Беларусь шматнацыянальная” шчыра віталі супляменнікі ў Аўстрыі ды Італіі

Актывісты розных этнасуполак Беларусі, артысты самадзейных калектываў у чарговы раз пабывалі ў замежжы. На гэты раз маршрут праходзіў праз Аўстрыю — у Італію. І калі аўстрыйскі Філах вітаў творчую дэлегацыю з Беларусі ўжо ў другі раз, то ў Неапалі артысты выступілі ўпершыню.

Прымалі ж удзельнікаў праекта апарата Упаўнаважанага “Беларусь шматнацыянальная”, па традыцыі, беларускія супляменнікі: старшыня суполкі “Карынція” ў Аўстрыі Эла Храшан (у дзявоцтве Шпілеўская) і спадарыня Таццяна Пумпулева з сяброўкамі-памочніцамі з асацыяцыі “Bellarus” у Неапалі.

Італія — ужо дзясятая па ліку краіна, у якой пабывалі артысты праекта “Беларусь шматнацыянальная”, — адзначаў начальнік аддзела па справах нацыянальнасцяў апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Аляксандр Сасновіч. — Вандроўка ўдалася: на канцэртах у Філаху і Неапалі пабывала шмат людзей. Па атмасферы, што панавала ў залах, было зразумела: глядачам падабаецца. За тое вялікая падзяка нашым артыстам. Асобна ж хочацца падзякаваць беларускім Амбасадам у Аўстрыі ды Італіі, Генконсульству Беларусі ў Рыме. Адзначаю: без асабістай зацікаўленасці, вялікай дамогі Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Леаніда Гулякі праект таксама б не атрымаўся.

У гэтым гастрольным туры пашчасціла паўдзельнічаць і мне. Рэпартаж з цудоўнага і вельмі насычанага падарожжа чытайце ў наступным нумары.

ЛІНІЯ ЛЁСУ

Яблыневы сад — як на парад

Іна Ганчаровіч

Падпалкоўнік запасу Валеры Костка ніколькі не шкадуе, што выбраў жыццё фермера ў сельскай глыбінцы

Загаловак для нататкаў хацела спачатку падабраць з паэмы “Новая зямля” Якуба Коласа. Бо кожны з нас у жыцці, вобразна кажучы,

шукае сваю новую зямлю. У пошуках “лепшае долі” што толькі ні робяць людзі! Перабіраюцца нават за акіян... А можа шчасце бліжэй? Неяк пачула словы Коласа: “Купіць зямлю, прыдбаць свой кут,/ Каб з панскіх выпутацца пут...”. А калі думала, як лепш раскажаць пра Валерыя Костку, знайшла ў “Новай зямлі” глыбокія радкі: “Свой пэўны кут, свая ралля:/ То — наймацнейшая

аснова/ І жыцця першая умова./ Зямля не зменіць і не здрадзіць,/ Зямля паможа і дарадзіць,/ Зямля дасць волі, дасць і сілы,/ Зямля паслужыць да магілы,/ Зямля дзяцей тваіх не кіне,/ Зямля — аснова ўсёй айчыне”... Гэта з раздзела “Агляд зямлі”. Я ж нядаўна “аглядала зямлю”, гаспадарку Валерыя Косткі ў вёсцы Высокае Смалявіцкага раёна Міншчыны. І тая паездка — бадай,

самае незабыўнае ўражанне года.

Пра жыццё кіраўніка фермерскай гаспадаркі “КОСТКА” можна здымаць серыял, у якім будзе і каханне, і сяброўства, і шмат чаго яшчэ... Сам ён упэўнены: галоўнае, праходзячы праз выпрабаванні, галаву не згубіць, не страціць і жаданне дзейнічаць. Валерыя Костку, падпалкоўніка запасу КДБ Беларусі, я ведаю не адзін дзясятка гадоў. Гэта

Восеньская прыгажосць

чалавек адкрыты, добрая душа, з уласным поглядам на свет.

→ **Стар. 4**

РОДНЫ БЕРАГ

З Іркуцка — на Палессе

Вясельную песню самаходаў-перасяленцаў з Магілёўшчыны прадставілі на фэсце “Покліч Палесся” іркуцкія беларускі Алена і Таццяна Сіпаковы

Кацярына Мядзведская

Міжнародны фэст этнакультурных традыцый “Покліч Палесся” ладзіцца ў аграгарадку Ляскавічы, што ў Петрыкаўскім раёне Гомельшчыны. Сёлета прайшоў ён у чацвёрты раз. Пра цікавасць да яго з боку іркуцкіх беларусаў мы пісалі (“Да вытокаў горнеца душа”, ГР, №36, 22.09.2016). І супляменніцам удалося ажыццявіць мару: старшыня Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага Алена Сіпакова разам з маці Таццянай паўдзельнічалі ў этнафэсце.

Маршрут іх з Сібіры на Палессе быў няпростым. Вандроўніцы ляцелі да Масквы, аднак рэйс яшчэ ў Іркуцку затрымаўся, і ў Мінск трапілі пазней, чым планавалі. “Разлічвалі ехаць далей у аўтобусе ад Мінкультуры, але спазніліся, — напісала Алена ў рэдакцыю. — З Вольгай Антоненкай з Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур вялі перамовы па тэлефоне: як быць? Паехалі электрычкай да Баранавіч, адтуль — начным поездам да Жыткавіч, і недзе а палове пятай раніцы сустрэў нас вадзіцель, праз хвілін 50 былі ў Ляскавічах”. Алена ўдакладняе: усё склалася дзякуючы дырэктарцы РЦНК, і таму калі яны сустрэліся пасля фэсту ў Мінску, то былі ўжо як родныя.

І Алена, і маці яе нарадзіліся ў Іркуцкай вобласці. Яшчэ на пачатку 1900-х прадзядуля і прабабуля спадарыні Алены пакінулі родную вёску Слаўня, “што на сутыку Магілёўшчыны і Гомельшчыны”, ды пайшлі-паехалі па шчасце ў Сібір. Пасяліліся ў вёсцы Новае Мяцёлкіна, у Заларынскім раёне Іркуцкай вобласці: сёння, кажуць, засталася там хаты тры. Пасля перабраліся ў сяло Марыінскае, заснаванае беларусамі-перасяленцамі ў 1910 годзе. “Там прабабуля і прадзядуля жылі, там і памерлі, — расказвала мне Алена, завітаўшы пасля фэсту ў рэдакцыю. — З дзяцінства памятаю, як сядзелі за сталом вялікай сям’ёй, спявалі. І тыя песні — галоўнае багацце, што пакінулі нам родныя. Мы зберагаем іх сёння”.

Алена і Таццяна Сіпаковы спяваюць у Ляскавічах

Адно з вясельных песень самаходаў-перасяленцаў Алена і Таццяна Сіпаковы выканалі ў Ляскавічах. Пасля правялі інтэрактыў з глядачамі. “Гульнівая праграма называлася “З Сібіры з любоўю”, — патлумачыла Алена. — Спачатку расказалі пра сябе, пасля пайшлі ў рады глядачоў: спявалі, танчылі разам беларускія народныя танцы. Як жа добра танчаць палешукі!” Увогуле ўражанні ад сустрэчы з радзімай продкаў у Сіпаковых — найлепшыя: “Прымалі вельмі гасцінна, ветліва. Адчувалі сябе так, быццам да сваякоў прыехалі”. Асабліва падзяка беларусак-сібірачак — аддзелу культуры Жыткавіцкага райвыканкама, Міністэрству культуры Беларусі.

Спадалася супляменніцам атмосфера свята. “Усё было вельмі натуральна, па-свойску, — згадвае Таццяна. — Пазнаёміліся з многімі гуртамі, абмяняліся кантактамі, разам паспявалі... Усім дзіўна было, што мы ажно з Іркуцка спецыяльна прыехалі на палескае свята”. А ў фэсце ўдзельнічалі творчыя гурты, майстры і рамеснікі з васмі раёнаў Гомельскай і Брэсцкай абласцей, нават з замежжа. Быў і гурт Нацыянальнага

парку “Прыпяці”.

Мае суразмоўніцы пасябравалі з артыстамі з этнагурта “Сталбунцы” Веткаўскага раёна Гомельшчыны. У тых мясцінах дагэтуль жывы старадаўні абрад “Страла”. Пазнаёміліся і з артыстамі з аб’яднання “Світанак”, з аграгарадка Дзятлавічы Лунінецкага раёна Брэсцшчыны. “Спевы Магілёўшчыны, заўважлі, вельмі адрозніваюцца ад тых, што пачулі ад “Світанка”, — адзначае Алена. — Але ўсё роўна: родныя, зразумелыя. Кіраўніца гурта, Алена Дзянісаўна — вельмі прыгожая, проста вачэй ад яе адвесці не магла, і муж яе, Мікалай Юрэвіч, як кажуць, “ей под стать”. І мне вельмі спадабаліся строі, у якія апрадуць артысты. Бачна: яны разумеюць арнамент, з павагай ставяцца да сімвалаў. Вышыўка ў іх — штучная, ручная, а не машынная, як, на жаль, часта бывае”. Цікавым было знаёмства і з ткачыхай з Любанскага раёна Ірынай Яскевіч, якая па гэты час тчэ палатно на кроснах: Алена ў яе набыла хустачку. Заўважыў Сіпаковых і знакаміты дырыжор Міхаіл Дрынеўскі, за кулісамі сказаў ім: пэўна, радня вы, бо “галасы добра строяцца”. “Усё было цудоўна: і

надвор’е, і людзі, і ежа, і песні! Усё!!!” — шчыра казала Алена.

Іркуцкія госці шмат гулялі па аграгарадку. Многія палескія раёны стварылі ў Ляскавічах свае тэматычныя падворкі, на якіх самадзейныя артысты прадстаўлялі фрагменты старадаўніх абрадаў. “Нам тое было цікава: на Іркуччыне мы і самі праводзім увесь каляндарны цыкл традыцыйных святаў”, — казала Алена Сіпакова. На наступны дзень, 25 верасня, маці з дачкою разам з творчымі гуртамі РЦНК паехалі ў Тураў, пабывалі ў мясцовым краязнаўчым музеі, царкве. Адтуль на маршрутцы прыехалі ў Мінск. Перш за ўсё завіталі ў кнігарню. “2016-ы ў Расіі — Год літаратуры. З аддзела замежнай літаратуры Іркуцкай абласной бібліятэкі звярнуліся да нас з просьбай: каб мы перадалі ім кнігі пра Беларусь, — патлумачыла Алена. — Вязем выданні гістарычныя, пра нацыянальны касцюм, творы беларускіх класікаў”.

Супляменніцы пабывалі ў РЦНК, Згуртаванні беларусаў свету “Бацькаўшчына”, завіталі ў рэдакцыю “Голасу Радзімы”. Як напамін пра з’яўленне сібірскіх беларусак на радзіме продкаў ёсць у нас цяпер незвычайны падарунак: акарына. Аўтарская праца Ганны Радзіонавай, таленавітай сяброўкі іркуцкай суполкі беларусаў. Прыкладваеш керамічную прыладку да вуснаў, дзьмеш, перабіраеш пальцамі — а яна спявае... Жаласліва, трохі тужліва. Магчыма, і пра тое, што дзе б мы ні былі, а покліч роднай зямлі — заўжды пачуем... Не вухам, дык сэрцам, душою.

P.S. Калі тэкст рыхтаваўся да друку, Алена Сіпакова напісала ў рэдакцыю: як вярнуліся ў Іркуцк, то была сустрэча сяброў суполкі ды гасцей. “Адзначалі 35-годдзе творчай дзейнасці Анатоля Вінобера — ён філосаф, паэт, экалаг. І я адразу ўсе ўражанні свае перадала сябрам, а таксама яблычкі з запалкі з беларускім арнамантам. І паштоўкі “Будзьма!” Напрыканцы падкрэсліла, што цяпер дакладна ведаю: калі-небудзь пераеду ў Беларусь на пастаяннае месца жыхарства”.

ВЕСТКІ

Высокая місія

Эдуард Півавар

Лётчык-касманаўт Герой Расіі Алег Навіцкі даставіць Дзяржаўны сцяг Беларусі на Міжнародную касмічную станцыю

У Пасольстве Беларусі ў Маскве прайшла ўрачыстая перадача Дзяржаўнага сцяга Беларусі, які 17 лістапада разам з экіпажам на караблі “Союз МС-03” адправіцца на арбіту. “Гэта новая цырымонія, але я думаю, што яна будзе ўпісана ў практыку дыпламатычнага пратакола”, — сказаў, уручаючы сімвал беларускай дзяржавы, Пасол Беларусі ў Расіі Ігар Петрышэнка. Ён падзякаваў Алегу Навіцкаму за тую ўвагу, якую ён пастаянна надае сваёй Радзіме, пажадаў паспяховага выканання задання і ўдалага вяртання на Зямлю.

Пасол выказаў упэўненасць, што Беларусь і ў далейшым працягне супрацоўніцтва з Расіяй у касмічнай сферы. У сваю чаргу Алег Навіцкі прызнаўся, што яму будзе прыемна знаходзіцца ўдалечыні ад Зямлі і ведаць, што побач з ім — сімвал роднай краіны. Ён паабяцаў пасля вяртання з арбіты перадаць сцяг у музей Пасольства Беларусі ў Расіі. Касманаўт падарыў музею афіцыйны знак экіпажа з выявай беларускага зубра і эмблемы з элементамі нацыянальнай сімволікі ЗША і Францыі, грамадзяне якіх адправяцца разам з Алегам Навіцкім у палёт, а таксама ўзоры касмічнага харчавання.

Ураджэнец горада Чэрвеня Мінскай вобласці першы раз быў на арбіце з 23 кастрычніка 2012-га па 16 сакавіка 2013 года ў якасці камандзіра карабля “Союз ТМА-06М”. 17 лістапада ён зноў адправіцца ў космас — таксама ў якасці камандзіра карабля.

ЛІСТ У РЕДАКЦЫЮ

А душа па Айчыне тужыць...

Вітаю вас, калегі з “Голасу Радзімы”! Даўно не звярталася да вас, хоць і чытаю старонкі газеты штотыдзень, і падабаецца мне грамадская беларуская праца, што вядзе на Радзіму. А па родных мясцінах заўсёды вельмі тужыць мая душа. Часам усё адкладваю ўбок і бяру дарагія мне кніжкі на роднай мове. Сярод іх цудоўныя нарысы “Пакланіся зямлі-карміцельцы” Васіля Фёдаравіча Праскурава, майго першага рэдактар. Ён быў рэдактарам ганцавіцкай райгазеты “Савецкае Палессе”, дзе я пачынала працаваць 37 гадоў таму. Намеснікам у Праскурава быў Віктар Гардзей, вядомы цяпер пісьменнік, і ад яго маю маленькі, але вельмі дарагі для

мяне зборнік вершаў “Верасное палясоўе”. Мы працавалі разам толькі адзін год, потым па сямейных абставінах з’ехалі ў Латвію. Але каштоўныя парадны прафесіяналаў мне, маладой тады журналістцы, і сёння дапамагаюць у працы. Якая жывая плынь у тых нарысаў і вершаў! Я цяпер асабліва люблю смакаваць кожнае слова ды захапляцца: якая ж прыгожая наша родная мова, як сагравае яна сэрца і акрыляе душу!

Сёння я й сама рэдактар — праваслаўнай газеты “Добroe Слово”, якая выходзіць па благавенні Мітрапаліта Рыжскага і ўсяе Латвіі Аляксандра. Працую журналістам-рэдактарам грамадскага сайта www.nashalieraja.lv — вяду

старонку Ліепайскай беларускай суполкі “Мара”. Пры падтрымцы Генконсульства Расіі ў Ліепай ды Ліепайскай рускай абшчыны выйшла кніга “Он был солдатом”. Яна — пра генерал-маёра Мікалая Дзядэ-ева, кіраўніка абароны Балтыйскага Брэста: так называюць Ліепая. Гэты горад першым у Латвіі сустрэў у 1941-м мужным супраціўленнем націск фашыстаў. Мне выпай гонар быць укладальнікам, адным з аўтараў і рэдактарам выдання. Ёсць мае артыкулы, нарысы, замалёўкі ў іншых кнігах: “Живая памяць”, “Ліепайские ветераны о войне и не только...”, “Эстафета памяти”, “Ліепайское общество ветеранов войны и труда”, “О войне и мире”,

Ліепайскі рускі альманах “Анфилада”...

Зроблена нямала, аднак пішу, рэалізую сябе як журналістка на рускай мове, а па роднай вельмі тужу. І вось думаю: магу ж адкрываць для Айчыны сваіх землякоў з ліку ліепайчан, расказаць пра іх на старонках “Голасу Радзімы”. У нас ёсць, напрыклад, моцныя настаўнікі, якія атрымалі адукацыю ў Беларусі ды пацвердзілі ў Латвіі. Цудоўна працуюць, прычым вядуць заняткі і на латышскай мове: фізік, матэматык, філолаг... Толькі мае нарысы й замалёўкі ў шматгалосі беларусаў замежжа прагучаць як спроба аддзячыць Бацькаўшчыне і за цудоўную прафесію, якая мяне

трымае на плыву”, дапамагае годна жыць.

А думкі пра супрацу з газетай узніклі пасля таго, як у наш горад прыезджала Марыя Міцкевіч, унучка адразу двух вялікіх пісьменнікаў, што былі сватамі: Якуба Коласа і Янкі Маўра. З Марыяй Міхайлаўнай быў і яе пляменнік, саветнік-пасланнік Амбулсады Беларусі ў Латвіі Яраслаў Міцкевіч. А Янка Маўр нарадзіўся ў нашым горадзе: больш 130 гадоў таму. І цяпер яго родныя разам з актывістамі групы “Палеска” Беларускай суполкі Ліепай “Мара” спадзяюцца, што ў горадзе пад ліпамі будзе музей Янкі Маўра. Цяпер ідуць перамовы з Ліепайскім музеям, каб адкрыць там невялікую

Валянціна Грыбоўская

экспазіцыю, прысвечаную аднаму з пачынальнікаў беларускай дзіцячай літаратуры.

Беларускі след у Ліепай праклалі таксама іншыя нашы землякі. Хочацца, каб ведалі пра іх і на Радзіме. А паколькі сёлетні год для мяне — юбілейны, то з юбіляраў і пачну свае апаведы. (Тэкст будзе ў наступным нумары. — Рэд.).

З павагай, Валянціна Грыбоўская (Кульбака), выпускніца (1978) факультэта журналістыкі БДУ імя У. І. Леніна

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Памяць стукіае ў сэрцы

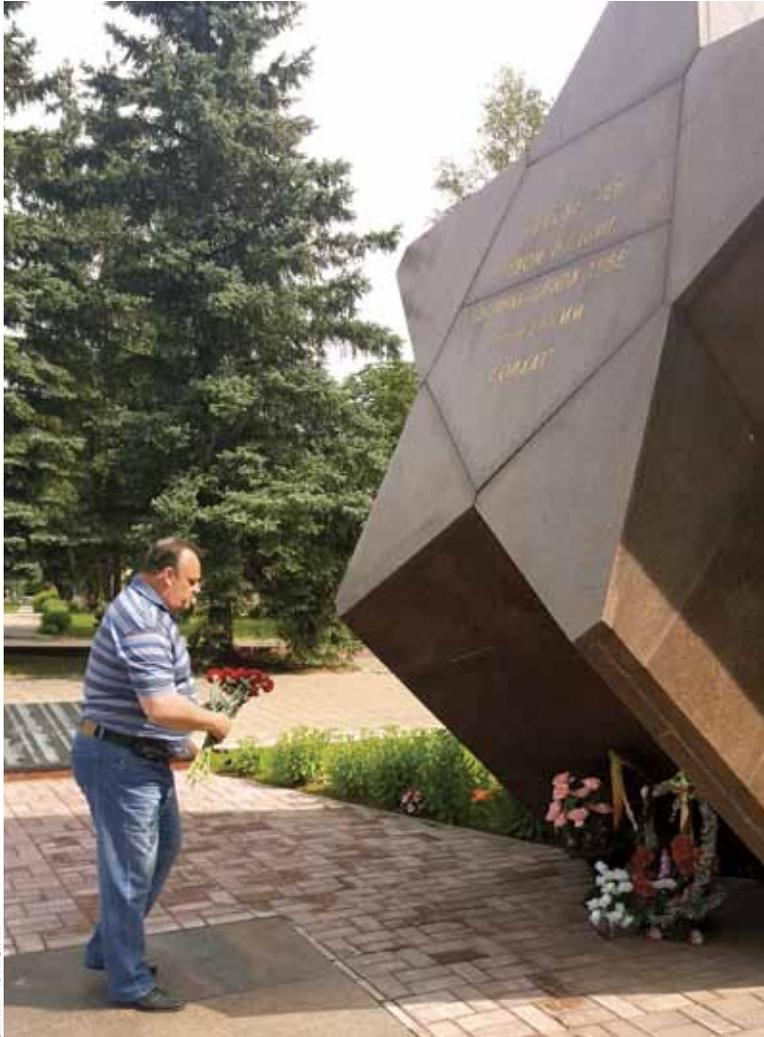
Беларускае зямляцтва на Браншчыне, якое адзначае 10-гадовы юбілей, дапамагае тым, хто шукае сляды прапалых без вестак і загінулых родзічаў-удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны

Хоць тая вайна і закончылася даўно, але і па сёння родзічы, блізкія шукаюць весткі пра тых, хто з яе не вярнуўся. Дзе пахаваны чалавек? Як сустрэў апошні бой? Куды ісці альбо ехаць, каб пакланіцца яго памяці?.. Нашчадкі шукаюць хоць нейкія весткі пра апошнія дні бацькоў, дзядоў, прадзедаў...

Звяртаюцца і да нас, у Беларускае зямляцтва на Браншчыне, асабліва калі гаворка ідзе пра падзеі, звязаныя з вызваленнем тэрыторыі Беларусі ад нямецкіх захопнікаў, пра лёсы загінулых землякоў. Шукаем! І кожнаму поспеху радуемся разам з нашчадкамі герояў. Прыемна было атрымаць нядаўна падзячныя лісты ў адрас зямляцтва ад мінчаніна, выкладчыка БДУ, былога консула Беларусі ў Францыі Валерыя Рыдкага, а таксама жыхара Бранска, палкоўніка запаса Паўла Чупрыгіна. Абодва дзякуюць за дапамогу ў пошукавай працы, якая датычыць лёсаў блізкіх ім людзей.

Помніца, пад час першай нашай сустрэчы Валеры Рыдкага расказваў, што ён — ураджэнец вёскі Карма, што на Гомельшчыне. Нарадзіўся ён у 1941-м. Бацька, былы настаўнік, пайшоў у партызаны, а дадому ўжо не вярнуўся. “Пахаронка” паведаміла, што загінуў ва Украіне. Аднак з-за недакладнасці ў запісе накіонт месца гібелі толькі ў 2010 годзе родзічы салдата даведалася, што быў ён разведчыкам 117-й стралковай дывізіі 820-га стралковага палка. Загінуў 7 ліпеня 1944 года і пахаваны ў вёсцы Дольск Турыйскага раёна Валынскай вобласці Украіны. Валеры Рыдкага знайшоў брацкую магілу з помнікам і плітой, на якой выбіта імя бацькі. Як аказалася, помнік там узвялі па ініцыятыве мясцовага настаўніка. Жыхары, як даведаліся, што прыязджае сын воіна, які загінуў за вызваленне іх вёскі, за гадзіну накрылі вялікі стол. Успомніць загінулых сабраліся ўсе вясцоўцы: каля 200 чалавек. Пасля Валеры Васільевіч яшчэ некалькі разоў бываў на магіле.

А пра баявы шлях бацькі, яго дзейнасць у партызанскім атра-

ВІКТАР ЧУПРЫГІН

П. Чупрыгін ускладвае кветкі да помніка ў аграгарадку Леніна

дзе Валерыю Рыдкому дапамаглі сабраць звесткі актывісты нашага зямляцтва. Карпатлівая праца ў мясцовым архіве дала вынікі! Знайшліся дакументы аб атрадзе імя Кірава Навазыбкаўскай брыгады, сярод якіх — баявыя данясенні, рапарты камандзіра разведвальна-дыверсійнай групы Васіля Рыдкага. Як жа хваляваўся сын, калі браў у рукі дакументы бацькі, якога ён у жыцці ніколі не бачыў. Цяпер Валеры Рыдкага піша кнігу пра бацьку, яго баявы шлях. Экзэмпляр абяцаў падарыць і нам.

А вось сям’я Чупрыгіных з Урала больш за 70 гадоў не мела ніякай інфармацыі пра баявы шлях роднага чалавека, чырвонаармейца Паўла

Чупрыгіна 1906 года нараджэння. У “пахаронцы”, атрыманай жонкай, сынам і двума дачкамі, значылася: ён загінуў 16 кастрычніка 1943 года і пахаваны ў адной з брацкіх магіл у Магілёўскай вобласці. Унук салдата, названы ў памяць дзядулі Паўлам, вырашыў знайсці дакладнае месца пахавання блізкага яму чалавека. Спачатку шукаў самастойна, пасля вярнуўся да нас. Па нашай просьбе да важнай справы далучылася Пасольства Беларусі ў Расіі, дакладней — яго АДДзяленне ў Смаленску. Неўзабаве з Галоўнага арганізацыйна-мабілізацыйнага ўпраўлення Магілёўскай вобласці прыйшоў адказ: у базе даных воінскіх пахаванняў ёсць запіс: “Чырвонаар-

меец Чупрыгін Павел Іванавіч загінуў у баі 16.10.1943 года. Месца службы: 885-ы ЧСП (чырванасцяжны стралковы полк. — Рэд.) 290-й стралковай дзівізіі. Месца прызыву: Чкалаўская вобласць (так з 1938 по 1957 гады называлася цяперашняя Арэнбургская вобласць Расіі. — Рэд.). Месца і нумар пахавання: аграгарадок Леніна, Горацкі раён, Магілёўская вобласць, № 3496. Колькасць пахаваных у брацкай магіле: 2213. Дата ўстанавлення помніка: 1968 год. Манумент выкананы ў выглядзе зоркі з цёмна-чырвонага граніту. На помніку надпіс: “Несмяротны твой подзвіг, вечная слава табе, савецкі салдат!”

Мы сустрэлі гасцей у нашым зямляцтве. А потым Павел з сынам адразу ж выехалі ў Магілёўскую вобласць. Вясцоўцы, расказвалі потым расіяне, гасцінна сустрэлі нашчадкаў салдата,

працялі да помніка. На адной з мемарыяльных пліт гасці прачыталі: “Чупрыгін П. І!”. Вось так нарэшце ўнук і праўнук знайшлі месца апошняга спачыну свайго дзеда і прадзеда.

Вярнуўшыся ў Бранск, Чупрыгіны расказвалі: вельмі ўразіла іх, як беражліва ставяцца беларусы да ваенных помнікаў, да ўвекавечаных памяці загінулых у Вялікай Айчыннай салдатаў. А ў беларускім аграгарадку Леніна ўнук доўга стаў на каленях перад мемарыяльнай плітой. Незвычайна ўражаны ўбачаным быў праўнук чырвонаармейца Віктар. Цяпер, стала нам вядома, іншыя родныя салдата Чупрыгіна таксама збіраюцца прыехаць у Беларусь: пакланіцца памяці героя.

Мікалай Голасаў,
старшыня праўлення
Беларускага зямляцтва на
Браншчыне

ДАВЕДКА “ГР”

У Бранскай вобласці Расіі жыве звыш 5 тысяч беларусаў. На сайце суполкі <http://bznb.ru> ёсць інфармацыя, што Бранскую абласную грамадскую арганізацыю “Беларускае зямляцтва на Браншчыне” ў кастрычніку 2007 года стварыў разам з аднадумцамі Мікалай Голасаў. Ён — член Грамадскага савета Упраўлення ўнутраных спраў вобласці, палкоўнік у адстаўцы. Родам Мікалай Іванавіч з вёскі Хомінка Лоеўскага раёна Гомельшчыны. Закончыў Хомінскую васьмігодку (1962), Нова-Яльнянскую сярэднюю школу Краснапольскага раёна Магілёўшчыны (1964). Пасля заканчэння Беларускага інстытута інжынераў па станцыі Бранск-Льгоўскі Маскоўскай чыгункі, служыў у

войску, зноў вярнуўся ў Бранск. З 1972 года — на службе ў органах дзяржбяспекі. Закончыў курсы КДБ СССР (г. Мінск), пазней вучыўся ў Акадэміі разведкі (1975-1978), дзе атрымаў спецыяльнасць эканаміста-міжнародніка. З 1979 па 2005 год проходзіў службу ў структурах дзяржбяспекі Расіі па Бранскай вобласці. Прайшоў шлях ад аператыўнага ўпаўнаважанага да намесніка начальніка Упраўлення. Паводле статута зямляцтва, асноўныя кірункі яго дзейнасці — умацаванне сяброўства, даверу паміж двума брацкімі славянскімі народамі, зберажэнне мовы, самабытнасці беларусаў. Цяпер у складзе зямляцтва ёсць дэпутаты, вядомыя кіраўнікі вобласці, прадпрыемствы, грамадскія дзеячы.

ДЫЯЛОГ КУЛЬТУР

Што бачыцца на адлегласці

Людміла Малей

У Мінску брытанскі даследчык беларускай літаратуры, прафесар Арнольд Макмілін сустракаўся з паэтамі, перакладчыкамі, літаратуразнаўцамі. Была прэзентавана і яго новая кніга “Рунь”.

Ці ведаюць на Беларусі, тым больш у замежжы, маладых беларускіх паэтаў, іх творчасць? Вядучая сустрэчы, супрацоўніца НАН Беларусі, літаратурны крытык Ганна Кіслічына адзначыла: пішуць пра сучасных аўтараў у нас нячаста, — больш пра класікаў. У кнізе “Рунь” Арнольд Макмілін аналізуе твор-

часць 40 маладых беларускіх паэтаў на падставе іх дэбютных зборнікаў, выдадзеных на пачатку XXI стагоддзя.

У выданні восем тэматычных раздзелаў: гістарычная спадчына, рэлігія і розныя формы пабожнасці, пратэст супраць адчужанасці, ужыванне мовы і яе абарона, лірычны парыв, гумар, паэзія перформанса, паэты і паэтычнае натхненне. У агульных рысах акрэслены тэмы, а далей у раздзелах — па 3-7 параграфу, прысвечаны пераважна аднаму аўтару. Чаму гэтых паэтаў узяў даследчык? Прызнаўся: вельмі хацеў напісаць пра маладых, і пісаў пра тых, чые кнігі трапілі ў яго рукі. Падзякаваў усім у Беларусі, Брытаніі, хто дапамагаў у працы. Згадалі на імпрэзе, што кніга “Рунь” прысвечана памяці айца Аляк-

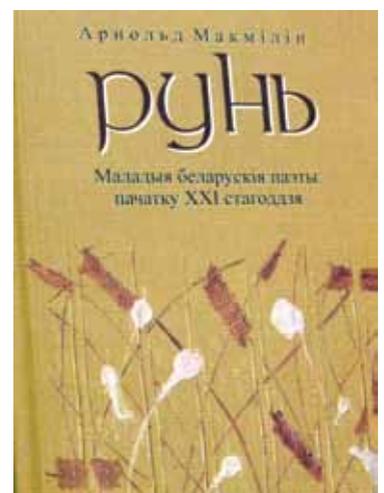
сандра Надсана, які шмат зрабіў для пашырэння ведаў пра Беларусь і яе культуру ў Вялікабрытаніі.

Разам з прафесарам у Мінск завітаў яго сябар Джым Дынглі: перакладчык, беларусіст, зацікаўлены беларускай гісторыяй і культурай, які шмат гадоў кіраваў Англа-беларускім таварыствам у Лондане. Джым адзначыў як працавітасць прафесара, так і важную ролю перакладчыкаў, якія ствараюць сувязі паміж людзьмі, культурамі, народамі. Дарэчы, на пытанне, што было найскладаным у працы над кнігай, Макмілін адказаў: “Дрэжныя слоўнікі”.

На імпрэзе выступіла перакладчыца кнігі “Рунь” Вольга Калацкая: параўнала беларускую літаратуру з неадназначнай планетай, такой,

напрыклад, як Марс. Падзякавала гасцям: яны ж, як сапраўдныя астраномы і астранаўты, вывучаюць нашу літпланету, пашыраюць веды пра яе. На вялікай адлегласці некаторыя асаблівасці беларускага літпрацэсу бачацца інакш, чым звыкліся мы іх успрымаць. З кнігі можна шмат даведацца й пра самога аўтара, якому неаб’якавы лёс Беларусі, беларускай мовы.

Паэт і літаратуразнаўца, адзін з гідаў Арнольда Макміліна Віктар Жыбуль, які разам з жонкай Верай Бурлак пераклаў у 2003-м ягоную кнігу “Беларуская літаратура дыяспары”, успомніў і манаграфію “Пісьменства ў халодным клімаце: Беларуская літаратура ад 1970-х да нашых дзён”, якая стала класічнай.

Беларускай літаратурай Арнольд Макмілін пачаў займацца даўно. Першы раз у Мінск прыехаў у 1965-м, цяпер імкнецца прывязджаць у Беларусь, дзе ў яго шмат сяброў, мінімум раз на год. “Тут вельмі добрыя людзі: без фанабэрства, комплексаў, дурных ідэй”, — адзначыў прафесар.

ЛІНЯ ЛЁСУ

Яблыневы сад — як на парад

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Нарадзіўся і вырас ён у Смалявічах. Атрымаў доўгую ваенную адукацыю: за плячыма і маскоўская Ваенная акадэмія ракетных войскаў стратэгічнага прызначэння імя Пятра Вялікага, і Новасібірскі ваенны інстытут, і Ташкенцкі ўніверсітэт. Служыў у Пружанскай дывізіі ракетных войскаў стратэгічнага прызначэння, потым — у асобым адзеле Беларускай ваеннай акругі. Скончыў службу ў Маладзечне ў палку ўрадавай сувязі КДБ Беларусі. “Там усё і закруцілася, — згадвае Валеры. — Пачалася перабудова, актыўнае палітычнае жыццё... Той няпросты час для мяне скончыўся заявай аб прыпыненні членства ў КПСС, а затым і сыходам у запас”.

Тады, на пачатку 90-х, і пачаў ён, можна сказаць, “новае жыццё на новай зямлі”: фермерам у глыбінцы. Рэзкі паварот у лёсе ваеннага “да мозгу касцей” здзіўіў многіх. Бо не сакрэт: прадстаўнікі такіх прафесій пасля службы асвойваюць, як правіла, менш працаёмкія спецыяльнасці. Ішлі гады... Спачатку Валеры запрашаў мяне на свой мёд, а потым усё настойлівей — па грушы, слівы, яблыкі, нават персікі. Мне ўрэшце захацелася паглядзець не столькі на яго ўладанні, як на самога “Дзяржынскага” (так жартам раней яго называла) у полі. Ды і шлях недалёкі: ад Мінска кіламетраў 40.

Валеры, стройны і па-вайсковому падцягнуты, сустрэў мяне на дарозе, якая вядзе да яго гаспадаркі. Прывітаўся, усмешкай і шырокім жэстам рукі запрасіў у свае ўладанні. Прызнацца, многае там здзіўляе. Першае кінула ў вочы: аніякіх загарадак і прыгажосць, дагледжанасць вялізнага ўчастка. Ды ў вагах, поўных захаплення, ён адразу прачытаў нявыказанае пытанне. І без лішніх слоў пачаў: “Так, шмат хто з былых калег дагэтуль мяне лічыць “белай варонай”... Але, спадзяюся, ты не забылася Марксава: быццё вы-

значае свядомасць? Дык вось, маё быццё — гэта вынік таго, што ў мяне ў свядомасці”. А хросным бацькам сваёй фермерскай гаспадаркі ён лічыць Аляксандра Лукашэнку. Яны пазнаёміліся ў 1991-м: тады цяперашні Прэзідэнт быў дэпутатам Вяроўнага Савета і вельмі актыўна “прабіваў” закон аб развіцці фермерскіх гаспадарак. Па словах Валеры, бацька яго на пачатку 90-х атрымаў 21 гектар зямлі якраз па парадзе актыўнага дэпутата і пры яго ж дапамозе. На той момант мой субяседнік быў далёкі ад сельскай гаспадаркі, асноўныя клопаты леглі на бацькавы плечы, а сын, як кажуць, быў на падхваце.

Спачатку спрабавалі сеяць збожжавыя, бульбу — не пайшло... Заняліся пчаларствам. А ў 1999-м бацька Валеры трагічна загінуў, і жыццё паставіла яго перад выбарам: адмовіцца ад зямлі альбо працягнуць справу бацькі. Гэта, прызнаецца, быў, бадай, найскладаны выбар у яго жыцці. Пасля доўгіх ваганняў выбраў фермерства ды пачаў — праз пот і мазалі — засвойваць асновы аграрнай справы. Да 2006-га займаўся пчаларствам, і некай да яго прыехалі беларускія фермеры з італьянскімі: “Хадзілі, глядзелі... Прапанавалі быць дэлегатам на Міжнароднай канферэнцыі Terra Madre (“Маці Зямля”). Там гаварылі пра вытворчасць прадуктаў харчавання, развіццё сельскай гаспадаркі. Там, у Турыне, я і пазнаёміўся з Чэславам Лабачэўскім, беларускім садоўнікам. Чатыры дні жылі з ім у адным нумары гатэля. І ён мне ўсё расказваў пра карлікі ды паўкарлікі, прышчэпы... Карацей, у Італію паехаў я пчаларам, а вярнуўся — амаль садоўнікам”.

Чэслаў Станіслававіч запрасіў новага сябра да сябе ў Астравец:

Валеры Костка на гэтай зямлі — гаспадар

“Паехалі мы з сынам, і калі ўбачылі яго сады, то й слова не магло вымавіць... Я зразумеў: гэта справа добрая. Можна паспрабаваць. Ды і сын, біёлаг, адразу ўцягнуўся. Падняў літаратуру, пачаў вывучаць садоўніцтва. У 2006-м прывезлі мы з Астравца гатункавыя прышчэпы і пачалі іх размножаць. Спачатку рукі дрыжалі... На першыя 20-30 прышчэпак сыходзіў не адзін дзень. Цяпер я з жонкай ды сын з жонкай разам па 500 акуліровак у дзень робім! І ўнукі падцягваюцца: іх у мяне пяцёра. Старэйшыя самі спраўляюцца”. Так што, не без гонару кажа Валеры, ёсць у яго надзейная апора: будзе каму зямлю перадаць.

...Ходзім па ўладаннях фермера. Ён паказвае мне пабудовы, тэхніку, гаворыць пра тэхналогіі, зберажэн-

не ўраджаю, пра гісторыю зямлі. На якой, напрыклад, ёсць стогадовае сховішча ад былога панскага маёнтка, і яно ў выдатным стане. І возера — славуцасць сядзібы. Раней было гектары тры балота. Яго паглыбілі, а торфам разраўнялі ўчастак — атрымаўся амаль гектар воднай гладзі глыбінёй да 2-х метраў. Абсалютна чыстая крынічная вада. Гаспадар запусціў туды розныя віды кармаў, карасёў, таўсталобіка, амура, ліня, сома і нават уюноў. Прыжыліся!

Калі падыходзілі да яблыневага саду, ён спыніўся: “Не думаў я, што лёс выведзе сюды, і прыйдзеца так палюбіць зямлю... Адна справа — быць вайскоўцам: дысцыпліна, субардынацыя... А тут я фермер — сам гаспадар усіх сваіх планаў і памкненняў. Дарэчы, у такой сітуацыі жыццё набывае цалкам новы рытм: больш напружаны і стваральны”. І на твары яго чыталася, з якім замілаваннем ён глядзіць на сваё стварэнне. Бо — прыгажосць! Невялікія дрэўцы стаяць роўнымі радамі: быццам сталі на парад. Абвешаны здаровымі, моцнымі пладамі так багата, як бывае хіба што з ягадамі. Яблычкі — на падбор, адно ў адно: яркія, роўныя, нібы маляваныя. Галінкі схіляцца пад цяжарам да самай зямлі. Адрозніваецца: яблыні тут не проста даглядаюць — як аб малых дзетках пра іх клапацяцца. “Ну не глядзі ж ты на іх, а каштуй, каштуй! — амаль камандным голасам загадвае Валеры. — Выбірай: якія падабаюцца, тых і набярэм”.

З выбарам аказалася цяжэй... Усе розныя на смак, колер, формай, памерам. “Колькі ж тут гатункаў?” — пытаюся, надкусваючы чарговы яблык. “Шмат... Колькі цяпер на полі і не ведаю, а наогул у мяне іх больш за 70. Ты прыехала пазнаваць: познія

У фермерскім садзе

восеньскія гатункі ды зімовыя тут да-спяваюць”.

Саду ўжо дзесяць гадоў. Тры гады таму фермерская гаспадарка выйшла на рынак і ўжо нават заняла на ім сваю нішу. Прадаюць саджанцы, яблыкі. Ёсць свае пакупнікі. “Але калі ты падумала, што фермерства — гэта вялікі бізнес, то глыбока памылілася, — удакладняе Валеры. — Тут кароткіх грошай не бывае. І як ідзеш у сельскую гаспадарку, то настройвайся на вельмі працяглы і збыжкую працу”. Ну, я пакуль што не збіраюся... Заўважыўшы мой здзіўлены погляд, ён дадае: “Але ты не падумай, што я ўсяго сябе, як кажуць, тут закапаў... Хоць я і ў запасе як афіцэр, але ж не зачыніўся ад жыцця. Прадаўжаю глядзець, слухаць, аналізаваць... Мне вельмі цікава, што адбываецца ў нас у краіне. І вось можна сказаць, што сюды я прыйшоў, каб пабудаваць сваю Беларусь. Такую, якой я хачу яе бачыць: прыгожую, спакойную, дагледжаную, утульную... Такую, якая стварае толькі станоўчы настрой. Сёння тут маё месца і мая служба”.

Высокія словы Валеры прамовіўці і спакойна. Без пафасу і найграннага патрыятызму. І яны прагучалі вельмі важна. Бо перад намі, вакол нас як вялікі, неаспрэчны аргумент ягонаў праўды радаваў вочы прыгажэнныя яблыневы сад.

ЗЕМЛЯКІ

Цёплыя сустрэчы

Да свайго юбілею старшыня беларускага таварыства “Сябры” з эстонскай Нарвы Людміла Аннус атрымала ад мужа Віктара Байкачова выдатны падарунак: падарожжа па Бацькаўшчыне.

Спачатку была ў іх трохдзённая вандроўка па Брэсцкай вобласці. Пасля эстонскія беларусы пабывалі й на Гомельшчыне, у горадзе Рагачове: ён сёлета быў сталіцай Дня беларускага пісьменства.

А на пачатку пасяджэння Кансультаўнага савета па справах беларусаў замежжа яе павіншаваў старшыня веча дыяспары, Міністр замежных спраў Беларусі Уладзімір Макей: падарыў актывістыцы беларускага руху шыкоўны букет.

Пра сваю паездку па Брэсцчыне і ўражанні ад яе Людміла Аннус напісала ў пісьме, які даслала ў рэдакцыю.

3 букетам ад Міністра

Добры дзень, паважаныя калегі! Перш за ўсё хачу расказаць: адным з кірункаў супрацоўніцтва з беларусамі замежжа, які быў вызначаны пад час пасяджэння Кансультаўнага савета пры МЗС Беларусі, стала развіццё турызму, санаторнага адпачынку і медыцынскага лячэння замежных гасцей у Беларусі. Наша суполка “Сябры” ўжо амаль 17 гадоў шмат робіць для знаёмства жыхароў Эстоніі з культурнай спадчынай Беларусі. А з 2012-га мы ладзім і экскурсійныя паездкі на Радзіму. За гэты час шмат тургруп, у складзе якіх былі як выхадцы з Беларусі, так і эстонцы-нарвічяне, пабывалі ў Беларусі. А ўражанні ад сустрэч на беларускай зямлі ў эстонскіх гасцей — заўсёды выдатныя!

Пакуль што мы вазілі турыстаў па маршруце Мінск — Хатынь — Дудуткі — Мір — Нясвіж — Барысаў (гэта горад-пабрацім Нарвы). Заўсёды турысты былі ў захапленні ад наведвання тых мясцін. Хвалючы прыпынак для ўсіх — Хатынь. Нікога не пакідае абьякавым тая мясціна памяці і болю: адна з тысяч беларускіх вёсак, спаленых карнікамі пад час Вялікай Айчыннай вайны. Сёлета ж мы вырашылі пашырыць геаграфію наведвання Беларусі ды знайсці цікавыя мясціны на будучы год. На пачатку верасня разам з мужам Віктарам Байкачовым пабывалі на Брэсцчыне. Пінск, Брэст, Белаўежская пушча, Баранавічы — вось некаторыя з пунктаў вандроўкі. Дарэчы, такі падарунак я атрымала ад мужа да свайго 65-годдзя. Няма слоў, каб выказаць пачуцці, што я перажыла ў родных, аднак незнаёмых яшчэ для нас мясцінах. Мы зразумелі: адкрываць Беларусь для сябе можна бясконца! Абавязкова арганізуем на будучы год турпаездку для нарвічян у Брэсцкую крапасць. Думаю,

М. Скрундзь, В. Байкачоў, І. Кусцінскі

ніхто не застаецца абьякавым, пабачыўшы месца, у якім раніцай 22 чэрвеня 1941 года пачалася Вялікая Айчынная... Пабываем і ў рэзідэнцыі беларускага Дзеда Мароза, у Белаўежскай пушчы.

Сёлета ў Баранавічах мы сустрэліся з кіраўніком народнага гурта “Фэст” Іванам Кусцінскім, дамовіліся аб прыездзе баранавіцкіх музыкаў да нас у Нарву. Пабывалі таксама ў гасцях у даўняга сябра, таленавітага паэта і кампазітара, аўтара многіх вядомых песень Міхаіла Скрундзя.

Хочацца, каб усе нашыя задумы ажыццявіліся. Верыцца: мы папоўнім шэрагі турыстаў з Эстоніі, а для сябе — яшчэ з аднаго боку адкроем родную Беларусь.

Людміла Аннус, старшыня суполкі “Сябры”, г. Нарва, Эстонія